

Секція: Економіка, організація і управління підприємствами

Лисак Г. Г.

*доцент кафедри економічного аналізу та статистики
Харківський державний університет харчування та торгівлі
м. Харків, Україна*

**МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПОБУДОВИ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ МАТРИЦЬ
В УПРАВЛІННІ КОМЕРЦІЙНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ
НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОПТОВОЇ ТОРГІВЛІ**

Комерційна діяльність торговельного підприємства є комплексною та багатоаспектною. Рішення у цій сфері є базуючими під час планування результатів функціонування торговельного підприємства та визначення перспектив його розвитку. Незалежно від масштабу та напрямку діяльності господарюючого суб'єкта, основу його поточних планів і бюджетів становлять показники та дані за бюджетами з продажів, закупівлі, запасів товарів, графіками припливу та відтоку коштів із продажу, закупівлі товарів та ін. На основі цієї інформації формуються прогнозні баланси, звіти про фінансові результати, а також звіт про рух грошових коштів у розрізі бізнес-напрямів та підприємства загалом.

Вимоги щодо ефективності поточної діяльності та забезпечення розвитку на підприємстві оптової торгівлі щонайкраще задовольняли б цільові настанови господарюючого суб'єкта щодо реалізації товарів, а також фінансування комерційних операцій. Ураховуючи специфіку організації бізнесу для підприємств оптової торгівлі, ця проблематика конкретизується у вирішенні питань щодо управління продажами, формування кредитної політики підприємства, а також управління запасами товарів, дебіторською та кредиторською заборгованостями.

Однією з характеристик узгодженості рішень щодо окремих аспектів комерційної діяльності на підприємстві є обсяг і динаміка поточних фінансових потреб і фінансового циклу. В узагальненому вигляді поточні

фінансові потреби визначають як «грошові кошти, необхідні для забезпечення безперервності поточної діяльності підприємства за умов дотримання укладених угод» [2, с. 6]. Водночас аналіз компонентного складу свідчить, що це динамічна характеристика, яка відображає результат реалізації окремих політик підприємства, а саме політики управління запасами, дебіторською та кредиторською заборгованостями. Якщо фінансово-експлуатаційні потреби характеристика абсолютна, то фінансовий цикл – відносна характеристика, що відображає часовий проміжок між оплатою та отриманням коштів за товар.

З огляду на змістове наповнення та порядок визначення поточних фінансових потреб і фінансового циклу бажаним для підприємства є негативні значення та зменшення в динаміці як першого, так і другого показників. Водночас зростання кредиторської заборгованості обмежується умовами ліквідності та платоспроможності господарюючого суб'єкта, а оборотність товарних запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей залежать від динаміки реалізації, рівня маржинального доходу, цінової політики торговельного підприємства, сезонності, умов постачання товарів та інших чинників. З огляду на це об'єктивним у вирішенні фінансових аспектів комерційної діяльності є дотримання принципу узгодження цілей та орієнтира на рішення, що спрямовані на знаходження рівноваги між різними характеристиками діяльності торговельного підприємства.

Слід відзначити, що на рівні підприємства умова рівноваги активно використовується як під час аналізу результатів, так і під час обґрунтування управлінських рішень. Прикладом таких розробок є методичні підходи до діагностування рівноваги на підприємствах за різними напрямками [1–4]. В основі цих розробок – матриці, побудовані з використанням узагальнюючих показників. Незважаючи на різні об'єкти дослідження, послідовність побудови та використання матриць є схожою

та включає етапи обґрунтування системи узагальнюючих показників, визначення квадрантів матриці та формування висновків щодо стану об'єкта дослідження за потрапляння до відповідного квадранта.

Ґрунтуючись на методичних засадах побудови та використання фінансових матриць, ми розробили матрицю поточного фінансування комерційної діяльності на оптовому торговельному підприємстві. Для діагностики стану та оцінювання прогнозних варіантів фінансування комерційної діяльності на торговельному підприємстві рекомендовано врахувати коефіцієнти покриття та співвідношення оборотностей запасів, дебіторської та кредиторської заборгованостей. В основі формування фінансової матриці – теза про оптимальність фінансування комерційної діяльності за умов збереження ліквідності та скорочення фінансового циклу. Розроблена матриця базується на коефіцієнтах, побудованих на базі показників ліквідності, та тривалості фінансового циклу. Особливість розрахунку – використання не загальних обсягів дебіторської та кредиторської заборгованостей, а лише їх товарних складових. Таким чином, показники, що використані для побудови фінансової матриці, кількісно визначаються за формулами:

$$K_{п} = \frac{З + ДЗ_{т}}{КЗ_{т}}, \quad (1)$$

$$K_{тр} = \frac{П_{кз_{т}}}{Пз + П_{дз_{т}}}, \quad (2)$$

де $K_{п}$ – коефіцієнт співвідношення матеріальних оборотних активів та поточних зобов'язань;

$K_{тр}$ – коефіцієнт співвідношення тривалості оборотів кредиторської заборгованості та матеріальних оборотних активів;

$З$ – запаси товарів, тис. грн;

$ДЗ_{т}$ – дебіторська заборгованість (товарна), тис. грн;

$КЗ_{т}$ – кредиторська заборгованість (товарна), тис. грн;

$Пкз_t$ – тривалість обороту кредиторської заборгованості (товарної), дні;

$Пз$ – тривалість обороту запасів товарів, дні;

$Пдз_t$ – тривалість обороту дебіторської заборгованості (товарної), дні.

Коефіцієнт $Kп$ характеризує достатність матеріальних оборотних активів для покриття поточних зобов'язань та є близьким за змістом до коефіцієнтів ліквідності. Якщо $Kп > 1$, то це свідчить, що підприємство має проблеми з реалізацією товарів, якщо $Kп < 1$ – з товарним забезпеченням комерційної діяльності.

Коефіцієнт $Kтр$ відображає стан фінансування поточних операційних фінансових потреб на підприємстві. Якщо $Kтр > 1$, то це свідчить, що підприємство використовує для фінансування комерційної діяльності кошти контрагентів, якщо $Kтр < 1$, то підприємство використовує під час формування товарного забезпечення не тільки кошти, що надійшли від контрагентів як передоплата, а й інші (власні або позикові).

Для оцінки стану поточного фінансування комерційної діяльності на оптовому торговельному підприємстві розроблено відповідну матрицю (рис.).

Значення показників	$Kтр > 1$	$Kтр \approx 1$	$Kтр < 1$
$Kп > 1$	3	4	5
$Kп \approx 1$	2	1	6
$Kп < 1$	9	7	8

Рисунок – Матриця поточного фінансування комерційної діяльності на торговельному підприємстві

У межах матриці виділено 9 квадрантів, що об'єднані в чотири блоки. Квадранти 1, 2, 3, 4 визначають позицію рівноваги стосовно забезпечення ліквідності та поточного фінансування комерційної

діяльності торговельного підприємства; квадранти 5, 6, 7 – позицію неузгодженості дій щодо управління запасами, дебіторською та кредиторською заборгованостями; квадрант 8 відображає найбільш складну позицію торговельного підприємства, а саме порушення пропорцій у формуванні запасів і дебіторської заборгованості (товарної) та джерел їх покриття; квадрант 9 – найменш вірогідну ситуацію, що може скластися на підприємстві, а саме нарощення обсягів передоплати за зниження товарного забезпечення.

Розроблена матриця прийнятна як для ідентифікації фінансування комерційної діяльності торговельного підприємства, так і для прогнозних розрахунків.

Література:

1. Власова Н. О. Управління дебіторською та кредиторською заборгованостями в підприємствах оптової торгівлі : монографія / Н. О. Власова, Л. Л. Носач ; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. – Х. : ХДУХТ, 2011. – 229 с.
2. Пестовская З. С. Текущие финансовые потребности предприятия. Концептуальные подходы к управлению [Электронный ресурс] / З. С. Пестовская. – Режим доступа : <http://duer.edu/uploads/finansy14-15/11129.pdf>.
3. Савченко Т. Г. Класифікація моделей економічної рівноваги / Т. Г. Савченко, О. С. Качаєв [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/772/1/Model%20of%20economic%20equilibrium_2009.pdf
4. Фінансове забезпечення розвитку підприємств : монографія / [І. О. Бланк, Л. О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва та ін.]; за ред. І. О. Бланка. – К. : КНТЕУ, 2011. – 343 с.